УДК 37.016:7(477)(091)
DOI https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2025.107.10

Піддубна О. М., Шостачук Т. В., Максимчук А. П., Сорока С. В., Силаєва А. В.

ІСТОРІЯ МИСТЕЦТВ: ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ

Мета дослідження *– теоретично обґрунтувати історичні етапи розвитку образотворчого, музичного та декоративно-ужиткового мистецтв.* ***Методи дослідження****: аналітичний, порівняльно-історичний, узагальнення. Методологічні підходи – культурологічний, історико-хронологічний, системно-структурний, аксіологічний, компетентнісний.* ***Результати дослідження****. Показано еволюцію художніх форм від первісних символічних зображень і мегалітичної архітектури до античної гармонії, середньовічної символіки, ренесансної гуманістики, барокової експресії та класичної міри. Розкрито специфіку української традиції (іконопис і архітектура Київської Русі, українське бароко, синтез народного мелосу та європейської гармонії у професійній музичній школі). Аргументовано, що вивчення історії мистецтв у школі сприяє формуванню естетичної культури, емоційної чутливості, уміння інтерпретувати художні образи та встановлювати міжепохальні смислові зв'язки. Встановлено, що вивчення історії мистецтв у системі загальної середньої освіти має стати як пізнавальним, так й виховним процесом, спрямованим на формування у здобувачів освіти естетичної культури, емоційної чутливості та здатності до творчого самовираження. Це особливо актуально в контексті реалізації Державного стандарту середньої освіти, який передбачає інтеграцію змісту освітньої галузі «Мистецтво».* ***У підсумку виділено****, що історія мистецтв є фундаментальною основою мистецької освіти, оскільки дозволяє формувати у здобувачів не лише знання про художні стилі та напрями, а й глибоке усвідомлення духовної єдності людини й культури. У педагогічному вимірі це сприяє реалізації принципів гуманізації, культуроцентризму й розвитку креативної компетентності майбутніх поколінь.* ***Подальші наукові пошуки*** *доцільно спрямувати на поглиблене вивчення міждисциплінарних зв'язків історії мистецтв із культурологією, філософією та педагогікою мистецтва.*

Ключові слова: *середня освіта, освітня галузь «Мистецтво», живопис, рисунок, декоративне мистецтво, культура, історія мистецтв, мистецька освіта, художня культура.*

Освітня галузь «Мистецтво» відіграє ключову роль у формуванні духовного світу особистості, розвитку її креативності, емоційного інтелекту та естетичного світогляду. Вивчення історії мистецтв має як культурно-пізнавальне, так й світоглядно-виховне значення, оскільки через художні образи передається ціннісний і моральний досвід людства. Знання про етапи розвитку мистецтва сприяє усвідомленню взаємозв'язку між культурними процесами різних епох і сучасним художнім мисленням.

Сучасна освіта потребує інтеграції мистецтвознавчих, культурологічних і педагогічних підходів. Відповідно, формування мистецької культури учнів ґрунтується на глибокому розумінні історичних смислів художньої творчості – від первісних форм символічного зображення до складних естетичних систем доби Відродження, Бароко, Класицизму й Модернізму. В умовах оновлення змісту середньої освіти України важливим завданням стає системне представлення розвитку мистецтва (образотворчого, декоративного, музичного) як єдиної культурної еволюції людства. Аналіз історичних етапів розвитку мистецтв у контексті сучасних освітніх стандартів дає змогу реалізувати принципи гуманізації, міжпредметної інтеграції та формування ключових компетентностей Нової української школи.

Отже, актуальність дослідження зумовлена потребою: осмислити історію мистецтв як джерело розвитку художньої культури та естетичного мислення; розкрити еволюцію художніх форм у зв'язку з культурно-історичними процесами; інтегрувати результати історико-мистецьких досліджень у зміст шкільної мистецької освіти; сформувати цілісне бачення мистецтва як духовної пам'яті людства й засобу культурної ідентифікації.

Огляд навчально-методичних праць свідчить про стабільне розширення джерел для викладання історії мистецтв у ЗВО й школі: від коротких конспектів до повноцінних посібників і словників. Видання Л. Теліженко (2019) [19] й С. Побожія (2021) [12] систематизують базові періодизації та стилістичні маркери, слугуючи опорою для інтегрованих курсів «Мистецтво» у середній освіті. Навчальний посібник Н. Божинського (2024) [2] актуалізує сучасні методичні акценти, а термінологічні словники Ж. Янко (2016) [24], Г. Сотської та Т. Шмельової (2016) [18] уніфікують понятєвий апарат, потрібний для міжпредметної взаємодії.

У блоці з образотворчого й декоративно-ужиткового мистецтва домінують праці, що поєднують історико-мистецтвознавчий і дидактичний аспекти. Конспекти О. Гужви (2010) [3] та колективна монографія під ред. Т. Паньок (2020) [20] висвітлюють етапи та жанрово-стильові трансформації в логіці навчальних курсів. Стаття Р. Шмагало (2020) [23] вводить у дискусію сучасні виклики – екодизайн, сталий розвиток, збереження спадщини, і пропонує ціннісно-орієнтовану рамку для оновлення шкільних програм. Допоміжним джерелом для графічних практик є конспект з історії шрифту Ю. Коренюк (2021) [5], що розкриває еволюцію типографічних форм як складника візуальної культури.

Культурологічні синтези й курси з історії світової та української культури забезпечують ширший контекст для інтерпретації мистецтв як носіїв цінностей і смислів. Підручники В. Греченка та ін. (2005) [6], колективна праця під ред. І. Крип'якевича (2002) [7] і посібник Л. Масол та ін. (2006) [21] вибудовують зв'язки між етапами історії, художніми стилями та освітніми завданнями, що відповідає компетентнісному підходу шкільної мистецької освіти.

Низка праць із музичної педагогіки та історії музики формує другу велику джерельну базу. Оглядові й хрестоматійні видання (А.Іваницький (2008) [4]; О.Олексюк (2006) [11]) фіксують вагомість народної традиції й канонічних форм, тоді як дослідження Л.Проціва (2013) [14, с. 81–86] репрезентують історіографію музичної педагогіки України. Тематичні студії про київську школу XVII ст., напрями XX ст., естрадно-вокальну музику та фестивальний рух, уточнюють культурно-історичні аспекти для шкільних тем, розширюючи спектр автентичних аудіоприкладів і проєктних завдань [1; 10; 13; 15].

Окрема група наукових праць переосмислює історію мистецтв у контексті сучасних освітніх підходів. Так, праці О.Рудницької (2005) [17] пропонують рамку мистецької педагогіки як частини загальної педагогіки; Л.Лященко (2018) [8] аналізує взаємодію масової та елітарної культури в музичній освіті; Л. Проців (2017) [15, с. 73–78] деталізує методики формування музично-естетичного досвіду учнів, релевантні інтегрованому курсу «Мистецтво». Серед нещодавніх публікацій помітною є тенденція до міждисциплінарності та аксіологізації змісту: інтерпретація мистецтва як простору діалогу емоційного та раціонального (Л. Ракітянська [16, с. 21–28]), висвітлення освітньо-культуротворчих функцій образотворчого мистецтва (Ю. Малежик [9, с. 148–152]), а також уведення тем екологічної відповідальності, цифрових практик і культурної пам’яті у навчальні програми. Це дає підстави говорити про зміщення акцентів від суто фактологічної історії стилів до компетентнісно орієнтованої історії смислів і цінностей.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати історичні етапи розвитку мистецтв у контексті становлення світової та української художньої культури, виявити їхній освітній потенціал і визначити можливості інтеграції історико-мистецьких знань у сучасну систему загальної середньої освіти. **Цілями дослідження** визначено: 1) проаналізувати мистецтво як соціокультурне явище та виявити його естетичні, комунікативні та виховні функції; 2) схарактеризувати основні етапи еволюції образотворчого, музичного та декоративно-ужиткового мистецтв від первісності до сучасності; 3) з’ясувати взаємозв’язок мистецтва з історичними, філософськими та педагогічними процесами кожної епохи; 4) розкрити специфіку формування художньої культури особистості в межах освітньої галузі «Мистецтво»; 5) визначити методичні орієнтири впровадження знань з історії мистецтв у навчальний процес закладів середньої освіти. Дослідження спирається на ***культурологічний підхід***, який розглядає мистецтво як систему відображення культурних смислів, що формують історичну пам’ять людства; ***історико-хронологічний підхід***, спрямований на вивчення закономірностей послідовного розвитку художніх стилів і напрямів; ***системно-структурний підхід***, що дозволяє простежити внутрішні зв’язки між видами мистецтв; ***аксіологічний підхід***, який акцентує на виховному потенціалі мистецтва як носія духовних і моральних цінностей; ***компетентнісний підхід***, орієнтований на формування в учнів цілісного художнього світогляду та здатності до естетичної рефлексії. **Методи дослідження**: аналітичний та порівняльно-історичний (для вивчення джерел і виявлення спільних рис та відмінностей у розвитку різних видів мистецтва); культурологічний аналіз (для визначення ролі мистецтва у формуванні духовних цінностей суспільства); метод узагальнення (для формулювання висновків щодо освітньої значущості історико-мистецької спадщини).

Мистецтво розглядаємо як систему знакових форм культурної комунікації, у яких історичний досвід людства фіксується та передається через художні смисли; ціннісна орієнтація на «художні значення» є способом вводу особистості в предметне багатство мистецтв. У межах культурологічного підходу предмет історії мистецтв – це смисли, втілені у результатах художньої діяльності, що постають у конкретному історико-часовому контексті та репрезентують соціокультурний досвід спільноти. Для шкільної освіти такий підхід означає роботу не лише з історичними фактами й стилями, а з ціннісними полями епох (міф, сакральність, раціональність, індивідуалізм тощо), що формують естетичний світогляд учнів [2; 19].

Перші форми художньої діяльності виникли у палеоліті, коли людина прагнула зафіксувати власний досвід і світобачення через символи. Печерні зображення тварин в Альтамірі, Ласко й Кастільйо, виготовлення фігурок із каменю та кістки свідчать про зародження уявлень про красу, ритм і гармонію. Первісна архітектура та скульптура відображали культ предків і прагнення до впорядкування простору, що стало основою художнього мислення. Мегалітичні споруди доби бронзи (Стоунхендж, Карнак) є не лише технічним, а й естетичним досягненням, адже вони відображають уявлення людини про космічний порядок [3; 19].

В античній культурі формується ідеал гармонії та пропорційності, який став основою подальшого розвитку європейського мистецтва. Давньогрецька архітектура, скульптура й театр втілювали ідею «калокагатії» – єдності краси фізичної й духовної. У Давньому Римі набувають поширення реалістичні форми – портрет, мозаїка, фреска. Середньовіччя натомість переносить центр уваги з матеріального на духовне: у готичних соборах, іконописі, книжкових мініатюрах відображається прагнення до осягнення божественного світла. Для українського мистецтва цього часу характерне становлення іконопису та архітектури Київської Русі, у яких синтезовано візантійську традицію й місцеву художню чуттєвість [2; 6].

Епоха Відродження знаменує повернення до ідеалів античності та звеличення людини як творця. Творчість Леонардо да Вінчі, Рафаеля, Мікеланджело засвідчує гармонію науки, природи й мистецтва. В Україні ренесансні тенденції позначилися на архітектурі Львова, Кам’янця-Подільського, на гравюрі та рукописній мініатюрі.

Бароко XVII–XVIII ст. стало періодом динамічного поєднання духовного і земного. Українське бароко (творчість І. Зарудного, Д. Левицького, В. Боровиковського) відзначалося декоративністю, емоційною

експресією й високим духовним змістом. Ця доба втілює «драму людського серця», що прагне гармонії між вірою та розумом. Класицизм XVIII–XIX ст. закріпив принципи ясності, логічності та пропорційності, які стали основою академічної системи мистецької освіти [2].

Декоративне мистецтво завжди відбивало прагнення людини до гармонії зі світом природи. Трипільський орнамент, народна вишивка, різьблення та писанкарство зберегли архетипні символи сонця, родючості, циклічності життя. Ці мотиви мають як естетичне, так й виховне значення, адже вчать бачити красу в простих формах і природних матеріалах. Сучасні тенденції декоративного мистецтва тісно пов'язані з ідеями екодизайну, сталого розвитку та збереження культурної спадщини [20; 23].

Музичне мистецтво розвивалося паралельно з образотворчим, формуючи власну систему естетичних цінностей. В українській культурі народна пісня – основа духовної спадщини народу, у ній закодовані історична пам'ять і моральні орієнтири. Християнська доба започаткувала новий пласт музичної традиції – знаменний спів, який у XVII ст. переріс у партесний багатоголосий стиль, розвинений у Києво-Могилянській академії. Цей стиль став основою професійної музичної освіти в Україні. У подальшому розвиткові музики (Д. Бортнянський, М. Лисенко, М. Леонтович) відбувся синтез народного мелосу і європейської гармонії [11; 15; 22].

Вивчення історії мистецтв у закладах загальної середньої освіти сприяє реалізації ключових принципів Нової української школи – інтегрованості, культуроцентризму та розвитку критичного мислення. Поєднання знань з образотворчого, декоративного й музичного мистецтв допомагає учням формувати естетичний смак, уміння інтерпретувати художній образ і бачити зв'язки між минулим і сучасністю [21]. Саме через мистецтво відбувається гуманізація освіти, формування духовності, патріотизму й національної ідентичності.

У системі загальної середньої освіти студіювання історії мистецтв має стати як пізнавальним, так й виховним процесом, спрямованим на формування у здобувачів освіти естетичної культури, емоційної чутливості та здатності до творчого самовираження. Це особливо актуально в контексті реалізації Державного стандарту середньої освіти, який передбачає інтеграцію змісту освітньої галузі «Мистецтво».

Отже, історія мистецтв становить фундаментальну основу мистецької освіти, оскільки дозволяє формувати у здобувачів не лише знання про художні стилі та напрями, а й глибоке усвідомлення духовної єдності людини й культури. У педагогічному вимірі це сприяє реалізації принципів гуманізації, культуроцентризму й розвитку креативної компетентності майбутніх поколінь.

Висновки. Аналіз історії розвитку мистецтв засвідчує, що художня творчість є не лише формою самовираження, а й засобом пізнання світу, способом збереження колективної пам'яті людства. Кожен історичний період – від первісних наскельних зображень до сучасних форм синтетичного мистецтва – відображає специфічну систему духовних і ціннісних орієнтирів свого часу. Еволюція мистецтв ґрунтується на безперервності культурного досвіду, де античний ідеал гармонії, середньовічна символіка, ренесансна гуманістика, барокова експресія та класична міра становлять взаємопов'язану систему розвитку естетичного мислення. Мистецтво постає не як набір стилів чи напрямів, а як цілісний феномен духовної діяльності людини.

Особливе місце у світовій культурі займає українське мистецтво, що поєднало європейські традиції з національною ментальністю. Від іконопису Київської Русі до українського бароко, від народної пісні до професійної музичної школи – розвиток мистецтва в Україні засвідчує тісний зв'язок художньої форми з духовністю, вірою та ідентичністю народу.

Подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на поглиблене вивчення міждисциплінарних зв'язків історії мистецтв із культурологією, філософією та педагогікою мистецтва.

Використана література:

1. Барановська М. С. Естрадно-вокальна музика в Україні кінця XX – початку XXI ст.: тенденції розвитку. *Вісник КНУКіМ*. Київ, 2013. № 28. С. 5–11.
2. Божинський Н. І. Історія мистецтв : навч. посіб. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2024. 150 с.
3. Гужва О. П. Історія мистецтва: конспект лекцій. Харків : УкрДАЗТ, 2010. 66 с. URL: http://lib.kart.edu.ua/handle/123456789/4808
4. Іваницький А. І. Хрестоматія з українського музичного фольклору : навчальний посібник. Вінниця : НОВА КНИГА, 2008. 520 с.
5. Історія розвитку мистецтва шрифту: Конспект лекцій : навч. посіб. для студ. спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад. : Ю. О. Коренюк. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 76 с. URL : https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/c6409aac-7074-434b-9525-eefa29951cae/content
6. Історія світової та української культури : підручник для вищ. закл. освіти / В. А. Греченко, І. В. Чорний, В. А. Кушнерук, В. А. Режко. Київ : Літера ЛТД, 2005. 464 с.
7. Історія української культури / за заг. ред. І. Крип'якевича. 4-те вид., стереотип. Київ : Либідь, 2002. 656 с.
8. Лященко І. С. Взаємодія масової та елітарної культури в музичній освіті. Музична освіта: філософський, мистецтвознавчий та педагогічний наголоси : монографія / за ред. Н. А. Овчаренко, Я. В. Шрамка. Кривий Ріг, 2018. С. 30–51.
9. Малежик Ю. Образотворче мистецтво як освітній і культуро-творчий компонент у системі мистецької освіти. *Витоки педагогічної майстерності*. 2020. Вип. 25. С. 148–152. URL: https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.25.223229
10. Нємцова Л. О. Історія окремих напрямів музичного мистецтва в Україні у XX столітті. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.* 2021. № 4. С. 150-155. URL: http://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/4227
11. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навч. посіб. Київ : КНУКіМ, 2006. 188 с.

12. Побожій С. І. Історія мистецтва : конспект лекцій для студ. всіх спец. денної форми навчання. Суми : СумДУ, 2021. 70 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85997
13. Проців Л. Історія музичної педагогіки в Україні : навч. посіб. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. 230 с.
14. Проців Л. Історія музичної педагогіки в Україні: нові виміри пізнання. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія : Педагогіка.* Т., 2013. С. 81–86.
15. Проців Л. Й. Музична педагогіка в Україні: зустрічі в історії. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі :* науковий журнал. 2017. № 2. С. 73–78.
16. Ракітянська Л. Історія світового музичного мистецтва в контексті взаємозв’язку емоційного та раціонального. *Освітологія*. 2020. Вип. 9. С. 21–28. URL : https://doi.org/10.28925/2226-3012.2020.9.3
17. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. 360 с.
18. Сотська Г., Шмельова Т. Словник мистецьких термінів. Херсон : Видавництво «Стар», 2016. 52 с.
19. Теліженко Л. В. Історія мистецтв : конспект лекцій для студ. усіх спеціальностей денної, заочної й дистанційної форм навчання. Суми : СумДУ, 2019. 194 с. URL: http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/75136
20. Теорія і практика образотворчого мистецтва : для студ. 3-го курсу спец. «Образотворче мистецтво» 014 – середня освіта : монографія / М. А. Азаркіна, А. В. Алтухова, Д. В. Чаус та ін. ; за заг. ред. Т. В. Паньок; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. 96 с. URL: https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/7563
21. Художня культура України : навч. посіб. / Л. М. Масол, С. А. Ничкало, Г. І. Веселовська, О. І. Оніщенко ; за заг. ред. Л. М. Масол. Київ : Вища шк., 2006. 239 с.
22. Цалай-Якименко О. Київська школа музики XVII століття. Київ – Львів –Полтава, 2002. 487 с.
23. Шмагало Р. Т. Декоративне мистецтво і еко-дизайн: філософсько-освітн і основи розвитку і сучасні виклики. *Art and Design*. 2020. № 4 (12). С. 185–194. URL : http://dx.doi.org/10.30857/2617-0272.2020.4.15
24. Янко Ж. Історія мистецтва: термінологічний словник для студентів інституту фізики, математики, економіки та інноваційних технологій ОКР “Спеціаліст” напряму підготовки 7.01010401 “Професійна освіта”. Дрогобич : Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2016. 34 с.

References:

1. Baranovska, M. S. (2013). Estradno-vokalna muzyka v Ukraini kintsia XX – pochatku XXI st.: tendentsii rozvytku [Pop and vocal music in Ukraine at the end of the 20th – beginning of the 21st century: development trends]. *Visnyk KNUKiM*. (28). P. 5–11 [in Ukrainian].
2. Bozhynskyi, N. I. (2024). Istoriia mystetstv [History of Arts]. Poltava : DZ “LNU imeni Tarasa Shevchenka” [in Ukrainian].
3. Huzhva, O. P. (2010). Istoriia mystetstva: konspekt lektsii [History of Art: Lecture Notes]. Kharkiv : UkrDAZT. URL: http://lib.kart.edu.ua/handle/123456789/4808 [in Ukrainian]
4. Ivanytskyi, A. I. (2008). Khrestomatiia z ukrainskoho muzychnoho fol′kloru [Anthology of Ukrainian Musical Folklore]. Vinnytsia : Nova Knyha. [in Ukrainian].
5. Koreniuk, Yu. O. (Comp.). (2021). Istoriia rozvytku mystetstva shryftu: Konspekt lektsii [History of the Development of Typeface Art: Lecture Notes]. Kyiv : KPI im. Ihoria Sikorskoho. URL : https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/c6409aac-7074-434b-9525-eefa29951cae/content [in Ukrainian].
6. Hrechenko, V. A., Chornyi, I. V., Kushneruk, V. A., & Rezhko, V. A. (2005). Istoriia svitovoi ta ukrainskoi kultury [History of World and Ukrainian Culture]. Kyiv : Litera LTD [in Ukrainian].
7. Krypiakevych, I. (Ed.). (2002). Istoriia ukrainskoi kultury [History of Ukrainian Culture] (4th ed.). Kyiv : Lybid [in Ukrainian].
8. Liashchenko, I. S. (2018). Vzaiemodiia masovoi ta elitarnoi kultury v muzychnii osviti [Interaction between Mass and Elite Culture in Music Education]. In N. A. Ovcharenko & Ya. V. Shramko (Eds.), Muzychna osvita: filosofskyi, mystetstvoznavchyi ta pedahohichnyi naholosy (pp. 30–51). Kryvyi Rih [in Ukrainian].
9. Malezhik, Yu. (2020). Obrazotvorche mystetstvo yak osvitnii i kulturo-tvorchyi komponent u systemi mystetskoi osvity [Fine Arts as an Educational and Cultural-Creative Component in Art Education]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti.* (25). P. 148–152. https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.25.223229 [in Ukrainian].
10. Niemtsova, L. O. (2021). Istoriia okremykh napriamiv muzychnoho mystetstva v Ukraini u XX stolitti [History of Specific Directions in Ukrainian Music Art in the 20th Century]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv.* (4). P. 150–155. URL: http://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/4227 [in Ukrainian].
11. Oleksiuk, O. M. (2006). Muzychna pedahohika [Music Pedagogy]. Kyiv : KNUKiM [in Ukrainian].
12. Pobozhii, S. I. (2021). Istoriia mystetstva : konspekt lektsii [History of Art: Lecture Notes]. Sumy : SumDU. https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85997 [in Ukrainian].
13. Protsiv, L. (2003). Istoriia muzychnoi pedahohiky v Ukraini [History of Music Pedagogy in Ukraine]. Ternopil : TNPU im. V. Hnatiuka [in Ukrainian].
14. Protsiv, L. (2013). Istoriia muzychnoi pedahohiky v Ukraini: novi vymiry piznannia [History of Music Pedagogy in Ukraine: New Dimensions of Understanding]. *Naukovi zapysky TNPU im. V. Hnatiuka. Seriia : Pedahohika*. P. 81–86 [in Ukrainian].
15. Protsiv, L. Y. (2017). Muzychna pedahohika v Ukraini: zustrichi v istorii [Music Pedagogy in Ukraine: Encounters in History]. *Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi*. (2). 73–78 [in Ukrainian].
16. Rakitianska, L. (2020). Istoriia svitovoho muzychnoho mystetstva v konteksti vzaiemozviazku emotsiinoho ta ratsionalnoho [History of World Musical Art in the Context of the Emotional and Rational Interconnection]. *Osvitolohiia.* (9). P. 21–28. https://doi.org/10.28925/2226-3012.2020.9.3 [in Ukrainian].
17. Rudnytska, O. P. (2005). Pedahohika: zahalna ta mystetska [Pedagogy: General and Artistic]. Ternopil : Navchalna knyha – Bohdan [in Ukrainian].
18. Sotska, H., & Shmelova, T. (2016). Slovnyk mystetskykh terminiv [Dictionary of Art Terms]. Kherson : Vydavnytstvo “Star” [in Ukrainian].
19. Telizhenko, L. V. (2019). Istoriia mystetstv: konspekt lektsii [History of Arts: Lecture Notes]. Sumy : SumDU. URL: http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/75136 [in Ukrainian].
20. Azarkina, M. A., Altukhova, A. V., Chaus, D. V., et al. (2020). Teoriia i praktyka obrazotvorchoho mystetstva [Theory and Practice of Fine Arts]. Kharkiv : HNPU im. H. S. Skovorody. URL: https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/7563 [in Ukrainian].

21. Masol, L. M., Nychkalo, S. A., Veselovska, H. I., & Onishchenko, O. I. (2006). Khudozhnia kultura Ukrainy [Artistic Culture of Ukraine]. Kyiv : Vyshcha Shkola [in Ukrainian].
22. Tsalai-Yakymenko, O. (2002). Kyivska shkola muzyky XVII stolittia [Kyiv School of Music of the 17th Century]. Kyiv – Lviv – Poltava. [in Ukrainian].
23. Shmahalo, R. T. (2020). Dekoratyvne mystetstvo i eko-dyzain: filosofsko-osvitni osnovy rozvytku i suchasni vyklyky [Decorative Art and Eco-Design: Philosophical and Educational Foundations of Development and Modern Challenges]. *Art and Design.* 4 (12). P. 185–194. http://dx.doi.org/10.30857/2617-0272.2020.4.15 [in Ukrainian].
24. Yanko, Zh. (2016). Istoriia mystetstva: terminolohichnyi slovnyk [History of Art: Terminological Dictionary]. Drohobych : Vydavnychyi viddil DDPU im. Ivana Franka [in Ukrainian].

O. Piddubna, T. Shostachuk, A. Maksymchuk, R. Soroka, A. Sylaieva. History of arts: main stages of development

The purpose of the study is to theoretically substantiate the historical stages of development of fine, musical, and decorative-applied arts. Research methods: analytical, comparative-historical, and generalization. Methodological approaches: culturological, historical-chronological, system-structural, axiological, and competence-based. Research results. The evolution of artistic forms is demonstrated – from primitive symbolic images and megalithic architecture to classical harmony, medieval symbolism, Renaissance humanism, Baroque expressiveness, and the proportion and clarity of Classicism. The specific features of the Ukrainian artistic tradition are revealed. It is argued that studying the history of arts at school contributes to the formation of aesthetic culture, emotional sensitivity, the ability to interpret artistic images, and to establish meaningful inter-epochal connections. It is established that teaching the history of arts within general secondary education should become both a cognitive and educational process aimed at developing students' aesthetic culture, emotional awareness, and creative self-expression. This is particularly relevant in the context of implementing the State Standard of Secondary Education, which provides for the integration of the content of the educational field "Art". As a result, it is emphasized that the history of arts is a fundamental basis of art education, as it allows students to acquire not only knowledge of artistic styles and movements but also a deep understanding of the spiritual unity of humankind and culture. In the pedagogical dimension, this contributes to the implementation of the principles of humanization, culture-centered learning, and the development of creative competence in future generations. Further research should focus on the in-depth study of interdisciplinary connections between the history of arts, culturology, philosophy, and art pedagogy.

Key words: *secondary education; educational field "Art"; painting; drawing; decorative art; culture; history of arts; art education; artistic culture.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.10.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025
Дата публікації: 26.12.2025